Jaargang 76 nr. 4 **november 2026**

De Stem van Grave

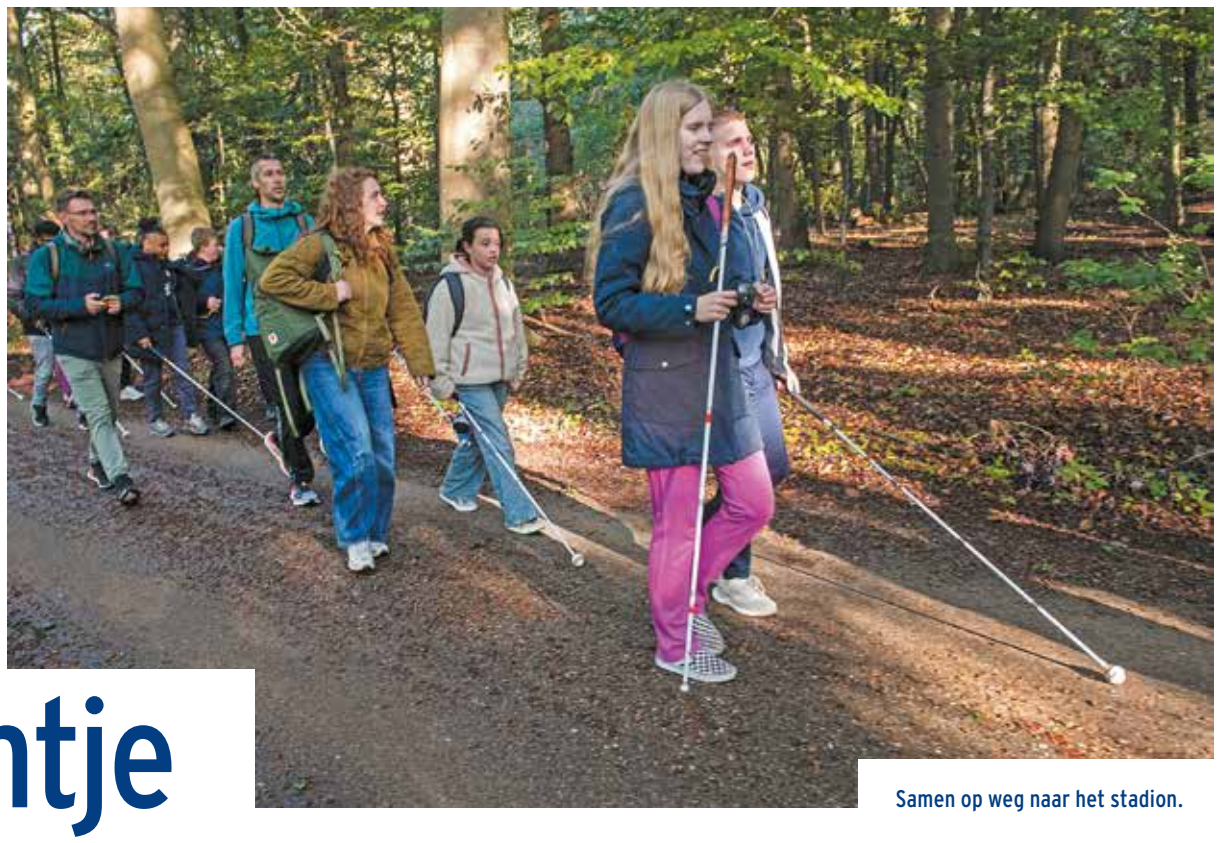
Uitgave van de **KSBS** | Berichten uit de wereld van slechtziende en blinde mensen

De Brit James Biggs verloor in 1921 bij een ongeluk zijn zicht. Om de zichtbaarheid van andere blinden en slechtzienden in het verkeer te waarborgen gaf hij zijn wandelstok een lik (witte en rode) verf. Op de Dag van de Witte Stok traden zo'n twintig leerlingen van Visio Onderwijs in zijn voetsporen. Gezamenlijk gingen ze op pad naar Nijmegen.

door Corné Verschuren | foto's Ron Magielse

Dag van de Witte Stok

Supergezellig uitje, met een leerzaam tintje

Samen op weg naar het stadion.

Kort na negen uur stroomt de entree van Visio Onderwijs in Grave langzaam vol met leerlingen. Het geluidsvolume gaat meteen een stevig tandje hoger. Ook de spanning neemt toe, want er staat iets speciaals te gebeuren. De leerlingen gaan met het openbaar vervoer naar Nijmegen. Het hoogtepunt van de dag is een bezoek aan het Goffertstadion van NEC.

Op weg naar Nijmegen

Langzaam komt het lint van leerlingen met witte stokken en hun begeleiders in beweging. Met z'n allen gaan ze op weg naar het busstation voor lijn 99, richting Nijmegen. Het is een indrukwekkend gezicht in het centrum van Grave. Onderweg komen de verwachtingen los. De een vindt het geweldig om met het openbaar vervoer naar het NEC-stadion te gaan. 'Ik kan niet wachten tot ik het stadion kan zien'. Een andere leerling kijkt liever thuis op de bank naar een wedstrijd. 'Met een biertje in de hand', klinkt het stoer. Korte tijd later rolt lijn 99 binnen op het station van Grave. De bus zit al aardig vol. Niet iedereen heeft een zitplaats. Enkele leerlingen en begeleiders staan in het gangpad van de bus.

Reuzespannend

De reis met de bus heeft iets van een gezellig uitje. Telkens als de bus optrekt of een bocht neemt dan hebben de staande busreizigers veel plezier. Regelmatig klinken de 'ooh's en aah's' door de bus. 'Kan er niet een passagier uitstappen? Dan komt er tenminste weer een zitplek vrij', lacht een jonge leerling. Een klasgenote vindt het rijden met de bus 'reuzespannend'.

Oversteken

Als we bij de laatste halte van lijn 99 uitstappen is het nog wel een stukje wandelen naar het Goffertstadion. In de omgeving van de bushalte zijn stratenmakers bezig met de aanleg van een nieuwe kruising. De leerlingen worden om de nieuwe kruising geleid. De graafmachines gaan onverstoorbaar verder met hun werk.
Even later zet een leerling in een PSV-shirt samen met zijn vriendin het clublied van PSV in. "We worden wéér kampioen", zingt hij met een knipoog naar de Nijmeegse club.

De weg slingert in de richting van de verkeerslichten. De leerlingen vormen één groep om gezamenlijk de drukke kruising over te steken. Het getik van de taststokken is goed hoorbaar. 'Een grotere groep maakt indruk op automobilisten. Auto's stoppen eerder als ze de taststokken zien', zegt een van de begeleiders. Als de groep bij het stadion aankomt, sluiten ook de jongste leerlingen van de Visio School aan. Zij zijn met de auto gebracht.

Shirtje ruilen

Bij het Goffertstadion wacht de leerlingen een warm welkom. Sterker nog: er worden zelfs door Koninklijke Visio en NEC (Nijmegen Eendracht Combinatie) shirtjes geruild.
De onderlinge band tussen Visio en NEC is hecht.
De Nijmeegse club heeft in het stadion al meer dan tien jaar een speciale blindentribune.

lees verder op pagina 2

Xavi is blij met zijn Metabril

pagina 3

Levensverhaal Robert Hutten: een musicus in hart en nieren

pagina 4

Overzicht projecten: Wat is er veel bereikt dit jaar

pagina 7

vervolg van pagina 1

Elke thuiswedstrijd van NEC zijn er zo'n twintig plaatsen voor mensen met een visuele beperking gereserveerd. Dit keer is de blindentribune echter compleet 'uitverkocht' met enthousiaste leerlingen van de school. Tijdens een wedstrijd beschrijft een commentator wat er op het veld gebeurt. Via een koptelefoon of een smartphone is dat in het stadion te volgen.

Fragmenten

Dit keer trakteren NEC-medewerkers de leerlingen op het spel: 'Raad het fragment'. "We gaan beginnen", roept de spelleider. Waar eerst de stemming nog rumoerig is, wordt het langzaam doodstil op de tribune. Het eerste fragment wordt gestart. Hoe vaak speelde NEC de Nederlandse bekerfinale? Enkele leerlingen denken het goede antwoord te weten en steken hun hand op. 'Zes keer', roept een van de leerlingen. Dat klopt! 'Hoeveel finales hebben ze gewonnen?', vraagt de spelleider. Geen enkele finale!

Blindenvoetbal

Dan wordt het – voor wie wil – hoogtijd voor enkele potjes blindenvoetbal. Op een van de trainingsvelden van NEC staat een opblaasbaar voetbalveld. Elk blindenteam bestaat uit vier teamgenoten en een ziende keeper. Een commentator houdt langs de lijn de spelers en toeschouwers op de hoogte van de stand. Vol enthousiasme beginnen de spelers aan hun wedstijd. Panna's, step-overs of een fake-shot zijn er niet veel te zien. De tomeloze inzet en het enthousiasme van de spelers maakt dat echter ruimschoots goed. ■

Met z'n allen op de blindentribune.

Dag van de Witte Stok

De witte stok is een van de belangrijkste hulpmiddelen voor mensen die blind of slechtziend zijn. De stok helpt blinden en slechtzienden om zelfstandig op pad te gaan, obstakels te vermijden, over te steken en gidslijnen zoals stoepranden te volgen. De witte kleur met rode banden is het signaal dat aan weggebruikers en voorbijgangers laat zien dat iemand een visuele beperking heeft. Zij kunnen hier dan rekening mee houden. Met een tast- of herkenningsstok kan een blinde of slechtziende veiliger deelnemen aan het verkeer.

Kort nieuws

Schade bij padellen

Een padelbal lijkt op een tennisbal, én hij past precies in een oogkas. Dat merkt oogarts Ruud van der Pol van het Alrijne ziekenhuis al maanden meer dan ooit. In plaats van één keer per maand moeten nu twee à drie keer per week ogen worden behandeld nadat ze zijn geraakt door een padelbal. Wat niet meehelpt: spelers van padel staan dicht op elkaar en er wordt gespeeld tussen glazen wanden en hekken. Daardoor kan de bal gemakkelijk van richting veranderen en is hij lastig te ontwijken. De bal behaalt snelheden van meer dan 100 kilometer per uur. Er kan serieus letsel ontstaan. Oogbloedingen, beschadigde hoornvliezen en lenzen, netvliesloslatingen, hoge oogboldruk of zelfs een scheur in de oogbol.

Van der Pol trekt, ook namens het Nederlands Oogheelkundig Gezelschap aan de bel.

Er is een vrij simpele oplossing, die ze bij squash al kennen: het dragen van een veiligheidsbril. „Mensen vinden het vaak niet prettig om daarmee te sporten, bijvoorbeeld als ze zweten en het glas beslaat, maar het is wel dé oplossing. Zeker als je maar één goed oog of een oogziekte hebt. Een padelbal kan een gemene en enorme dreun uitdelen. We willen zo'n bril zeker niet verplichten, maar wel wijzen op de eigen verantwoordelijkheid van spelers en spelersfaciliteiten. Dat heeft bij squash, waar het balletje nog wat kleiner en harder is, ook enorm geholpen."

Multizintuiglijke rondleiding

Mode wordt in de museale context meestal uitsluitend visueel gepresenteerd. Maar tijdens de multizintuiglijke moderondleiding op 12 december in Centraal Museum Utrecht ontdek je mode op een andere manier: door te voelen, te ruiken en te beleven. Maak een zintuiglijke reis door de modegeschiedenis, van de zeventiende eeuw tot de hedendaagse mode. Beleef onderweg de rol van geur in de modegeschiedenis en ervaar bijzondere materialen en structuren.
Reserveren kan via: https://www.centraalmuseum.nl/activiteiten/multizintuiglijke-rondleiding--geschiedenis-van-de-mode of door contact op te nemen met smaas@centraalmuseum.nl.
In totaal kunnen er maximaal vier blinde of slechtziende bezoekers per rondleiding deelnemen met ieder een begeleider. Deelname is gratis.

Chocoladeletter in braille

Een Sinterklaascadeau dat je niet alleen proeft, maar ook kunt voelen. De Braille Chocoladeletter van Chocopunt is voorzien van herkenbare braillepunten en maakt het traditionele chocoladeletter-moment ook tastbaar voor mensen met een visuele beperking.

Deze bijzondere chocoladeletter is ontwikkeld in samenwerking met het initiatief van Koninklijke Visio en wordt ambachtelijk gemaakt van premium Callebaut chocolade. Er is een keuze uit witte-, melk- of pure chocolade. De Braille Chocoladeletter is verkrijgbaar in de letters B, M, O, P, R, S, T en V. Meer info en bestellen: chocopunt.nl

Voelstation van Gogh

Het Kröller-Müller Museum heeft een voelstation ontwikkeld voor bezoekers met een visuele beperking. Tijdens de tentoonstelling 'Van Gogh, al onze schilderijen', te zien tot en met 3 januari 2027, kunnen bezoekers het schilderij Brug te Arles van Vincent van Gogh zien, voelen én horen.

Het museum heeft zorgvuldig onderzoek gedaan en het ontwerp getoetst met de doelgroep. Het voelstation bestaat uit diverse onderdelen, waaronder een voelreliëf, een 3D model en een audiobeschrijving. Het voelstation bevindt zich aan het einde van de tentoonstelling. Het is tijdens de duur van de tentoonstelling permanent aanwezig. De teksten van het voelstation en het script van het audiofragment zijn bij de ontvangstbalie aanwezig in groot formaat letter. Met het maken van het voelstation is rekening gehouden met rolstoel toegankelijkheid. Naast het voelstation wil het museum steeds meer toegankelijk zijn voor bezoekers die niet of minder kunnen zien. Begin 2027 is een nieuwe rondleiding te boeken voor bezoekers met een visuele beperking. Tijdens deze multi-zintuigelijke tour ligt de focus op de tactiele ervaring.

De Meta-bril, ook wel slimme bril genoemd, is niet speciaal ontwikkeld voor mensen met een visuele beperking. Tegelijkertijd lijkt juist deze groep zeer geholpen met wat deze bril allemaal kan. Xavi Lieve (14) uit Arnhem heeft 'm net een paar maanden: ''Ik ben nog een beetje aan het uitpluizen waar deze bril mij goed bij kan helpen.''

door John van Enckevort | foto John Smits

Xavi is blij met zijn slimme bril.

De slimme bril lijkt een prima hulpmiddel

'Hey Meta, wat zie je?'

Sinds iets meer dan een jaar is de Ray-Ban Meta AI-bril officieel te koop in Nederland. Mensen met een visuele beperking gebruiken hem vooral om meer zelfredzaam en zelfstandig te zijn. Bijvoorbeeld door teksten en etiketten te laten voorlezen en - als de gebruiker erom vraagt - te vertellen wat en wie zich in zijn gezichtsveld bevindt. Verder is de bril met AI verbonden, en kan zo allerlei vragen beantwoorden. Xavi Lieve, leerling op de Visio-school in Grave, hoorde van de bril op het nieuws: "Mijn ouders en ik dachten eigenlijk meteen dat zo'n bril bijzonder handig voor mij zou zijn."

Kluisje

En dus werd de Meta-bril aangeschaft. Voor ongeveer 500 euro. 'Dat is best aanzienlijk', vindt Xavi's mentor, Tim van der Lienden: "Zonder de garantie dat de zorgverzekeraar de bril vergoedt, omdat het geen officieel medisch hulpmiddel is." Daardoor is Xavi nu nog de enige in zijn klas met zo'n bril en trekt hij veel bekijks. Om de bril te laten zien, loopt hij even weg. Tim legt uit: "Onze Visioschool is ingericht op blinde en slechtziende leerlingen, die bril heeft Xavi hier niet nodig." Vandaar dat hij tijdens de lessen netjes opgeborgen in Xavi's kluisje ligt. Xavi is ondertussen terug en tikt op een pootje van de bril. Hij vraagt ("Hey Meta") om een beschrijving van de vragensteller tegenover hem. Het onmiddellijke antwoord 'man, grijs haar, blauwe trui, schrijfblok en een pen' klopt helemaal.

Olifant

"Ik ontdek beetje bij beetje wat de bril kan", vertelt Xavi. "Onlangs was ik in Duitsland en dan vraag ik bijvoorbeeld om etiketten in de supermarkt te vertalen." Ook Tim is enthousiast: "Stel bijvoorbeeld dat Xavi naar een vervolgopleiding op een regulier roc wil. Dan helpt zo'n bril enorm om daar letterlijk je weg te vinden en de informatie in de lessen gemakkelijk tot je te nemen." Tegelijkertijd is er die olifant in de kamer: de privacy. De brillen zijn verdacht omdat je er ongevraagd foto's en video's mee kunt maken. Zoals bijvoorbeeld sommige vloggers en TikTokkers doen. "Als Visio worstelen we met dit vraagstuk. We zien de grote voordelen, maar zijn zeker huiverig voor oneigenlijk gebruik. Niet door Xavi natuurlijk, hij zal dat zeker niet doen." Xavi reageert: "Ik ben blind, ik heb natuurlijk helemaal niks aan foto's of video's."

Data

Minder vertrouwen heeft Tim in de maker van de bril, Meta. Als eigenaar van Facebook, Instagram en WhatsApp leeft dat bedrijf van data. "Stel dat Xavi met die bril op twee keer tegen zijn moeder 'hoi mam' zegt. Dan maakt die bril gegarandeerd een koppeling met social media-gegevens van zijn moeder, combineert dat weer met wat hij al van Xavi weet, et cetera. Nee, dat is zeker niet onschuldig." Daarom zou de overheid duidelijke kaders moeten ontwikkelen die aangeven wat je wel en niet mag met een slimme bril. Dat is ook wat bijvoorbeeld de Oogvereniging voorstaat, die de bril als een zeer waardevol hulpmiddel ziet.

Aardbeienplantjes

De Meta-bril is overigens zeker nog niet alwetend. Buiten op het schoolterrein worden bijvoorbeeld op vijf meter afstand de aardbeienplantjes niet herkend. En op zoek naar Tim laat de bril Xavi vooral rondjes draaien. Tim staat een stukje verderop, maar wordt niet gespot. "Misschien moeten we met de bril een keer in de Jumbo gaan oefenen", oppert Tim. Dat laat fan van supermarkten Xavi zich geen twee keer zeggen: "Nu?" ■

Handig Nagelverzorging

Met dank aan Wim Pierik, kennismakelaar Koninklijke Visio

Op het gevoel je nagels knippen is nog niet zo eenvoudig. Het is dan best een kunst om het netjes te doen, zonder hoekjes of hapjes. Nagels vijlen gaat op de tast wat gemakkelijker. Maar ook dat kan voor sommige mensen best lastig zijn.

Mijnzorgwinkel.nl heeft enkele handige hulpmiddelen in het assortiment:
Elektrisch vijlen en polijsten. Oplaadbaar via USB, dus draadloos te gebruiken. Bediening direct aan de voorzijde. Prijs: € 59,99.
Automatische elektrische nagelknipper. Knipt de (vinger)nagel en vijlt direct bij. Ook oplaadbaar via USB. Prijs: € 63,99.
Twee soorten teennagelknippers met langere steel of handvat, zodat je beter bij de nagels kunt. Deze zijn niet elektrisch en dus wat lastiger goed op de tast te bedienen. De ene kost ± €15 euro, de andere rond de €30.
En dan is er nog: Qinux Nailclis, de automatische elektrische nagelknipper die trimt, vijlt en verzamelt nagelknipsels in één stap.
Te vinden op: nailclis.com. Prijs € 47 (met 50% korting).

Bol.com en andere internetwinkels hebben ook elektrische teennagelknippers in het assortiment. ■

Een inclusieve speeltuin voor de stad Groningen

De stad Groningen is een inclusieve speeltuin voor kinderen met en zonder handicap rijker. Het is een prachtige speelplek: alle toestellen zijn uitgevoerd in robuuste, houten materialen, en het geheel ligt temidden van veel natuurlijke beplanting. De speeltuin is ook geschikt voor kinderen met een visuele beperking.

door Thea Westerbeek

De gerenoveerde speeltuin ligt als een groene oase midden in de woonwijk Paddepoel en is gelegen aan het Reitdiep. Frieda de Haan is projectmedewerker van de Vereniging Speeltuincentrale Groningen en vertelt wat er op deze plek allemaal te beleven is.

“We hebben inspiratie opgedaan bij de speeltuin van Visio in Haren. Zo zijn overal voellijnen aangebracht, waardoor kinderen op de tast hun weg kunnen vinden. Er loopt een breed hoofdpad door onze speeltuin, waarop twee rolstoelen elkaar kunnen passeren. Het pad is bij het begin van iedere speelaanleiding gemarkeerd met een duidelijk profiel van stenenstructuren. Aan weerskanten is een contrastrijke belijning aangebracht, waardoor ook slechtziende kinderen de route kunnen volgen. Er staan, om valmomenten te voorkomen, hekken bij toestellen zoals de kabelbaan, vooral ook ter bescherming van kinderen die niet goed kunnen zien.”

In de speeltuin zijn prikkelarme ‘verstopplekjes’ ingericht tussen het groen om even tot rust te komen, en in de stilteplek kunnen kinderen spelen met zand en water. Gaandeweg het pad wordt de speeltuin steeds uitdagender voor kinderen die graag klimmen en ravotten.

Klimheuvel

De speeltuin is uitgerust met onder andere een trampoline, een rolstoelwip, een kruiptunnel en wilgenhutten. Een klimheuvel met glijbaan is er gekomen mede dankzij een donatie van de KSBS. Ook de pannakooi ontbreekt niet; in deze rolstoeltoegankelijke ruimte kunnen kinderen voetballen en basketballen. Verschillende zitjes zijn bewust in een hoekopzet geplaatst, wat het horen en zien bevordert. Bij de beplanting is gekozen voor een zintuigelijke beleving, zoals kruidachtige planten, en struiken met zachtbehaarde blaadjes.

De 15-jarige Jolyon is afhankelijk van een rolstoel. “De paden zijn lekker breed. Dus kan ik er met mijn rolstoel heel goed over. Heel fijn dat dit er nu is. Ik ben er blij mee.”

Het ontwerp van de speeltuin is van architect Kris Brouwers (DesignMinds) en de uitvoering staat op naam van De Tuinen van Geerdink. Op 19 september 2026 is de speeltuin feestelijk geopend door wethouder Eelco Eikenaar. Locatie: Watermanstraat 150 in Groningen, info: https://www.bsvpaddepoel.nl/ ■

Robert heeft

Als je het huis van de dertigjarige Robert Hutten binnenkomt zie je direct dat hier een musicus woont. Niet in ieder huis vind je immers een piano, een gitaar en een keyboard. En niet te vergeten een beiaard. Een beiaard? Ja zeker, een heuse beiaard met stokken. Uiteraard wel een digitale, want voor klokken heb je toch echt een toren nodig.

door Jenneke van Dongen | foto’s John Smits

Het is een mooie plek waar Robert woont, midden in het centrum van Nijmegen. Zijn wieg stond in Veenendaal, maar sinds twee jaar woont hij, samen met zijn geleidehond Ringo, met veel plezier in Nijmegen.

Fijne woonplek

“Een vriend van mij tipte me dat hier een woning beschikbaar was. Het is een leuke stad om in te wonen. Het centrum zit logisch in elkaar en alles is op loopafstand. Er zitten zeker drie supermarkten in de buurt en heel veel lekkere eettentjes. Ik hoorde dat er een pannenkoekenhuis op tien minuten lopen zat.

Vrij Toegankelijk Grote Kerk | ‘Toevallig wonen wij in de Johanna van Polanentoren’

door Corné Verschuren | foto Ron Magielse

Voor veel Bredanaars is de 97 meter hoge toren van de Grote Kerk telkens weer een gevoel van thuiskomen. De kerk is niet alleen aan de buitenkant een trekpleister. Binnen vertegenwoordigt het een groot deel van de Nederlandse geschiedenis.
In de kerk kunnen mensen met een visuele beperking een rondleiding krijgen. Genie Hendriks (61) kreeg twee jaar geleden tijdens een vakantie op Terschelling een herseninfarct. Als gevolg daarvan ziet hij nog maar 25 procent en zit hij in een rolstoel. Vandaag doet hij mee aan de rondleiding in de kerk.

Gids Thel van Dijk is coördinator Educatie & Toegankelijkheid in de Grote Kerk Breda. Hij heeft veel kennis over de geschiedenis van de kerk die al zo’n 750 jaar oud is. Aan de hand van een reliëfkaart geeft hij een duidelijke uitleg over de bouw van de kerk. Daarbij assisteert hij Genie en loopt hij langs de lijnen op de kaart. ‘Hier staan wij nu. Straks komen we nog langs de rondingen van de kerk.’
Ook de huidige restauratie van de kooromgang komt aan bod. Genie mag een gerestaureerd onderdeel voelen. ‘Hoe is steen geslepen? Is het baksteen of zandsteen?’

Thel legt de historie van de Nassau’s uit. In de Grote Kerk Breda liggen zeventien leden van de familie Nassau begraven, onder wie René van Chalon van Nassau-Breda, de eerste Oranje-prins.
Onze gids waarschuwt Genie voor de oneffenheden op de kerkvloer door de verschillende graven. ‘Hoe groot zijn de graven’, vraagt Genie. ‘Twee keer zo groot als uw rolstoel’, schat Thel.
Op een van de praalgraven liggen de beelden van Jan van Polanen en zijn twee vrouwen. ‘Toevallig wonen wij in de Johanna van Polanentoren’, lacht Genie.

zijn droom waargemaakt

Robert gaf onlangs een concert op de beiaard van Cuijk.

Daarvan heb ik de locatie op mijn telefoon ingetoetst en ben ik gewoon maar gaan proberen om er te komen. Ringo zorgt er heel goed voor dat ik alle eventuele blokkades prima kan omzeilen. Ringo heb ik nu drie jaar en we zijn helemaal op elkaar ingespeeld."

Koekeloere

Robert heeft een niet alledaags beroep, want sinds juni mag hij zich officieel beiaardier noemen. En daar heeft hij een lange weg voor bewandeld.
"De basisschool en de middelbare school heb ik bij Bartimeüs gedaan. Daar heb ik veel leuke herinneringen aan. En ik wist precies wat ik daarna wilde gaan doen. Toen ik vijf jaar was kwam het programma 'Koekeloere' op tv. En in dat programma ging het over een beiaard. De klank van klokken kende ik al wel; die hoor je immers regelmatig als je bij een kerk in de buurt bent. Maar in dat programma werd uitgelegd hoe die klokken bespeeld werden, met stokken in plaats van toetsen. Met mijn opa ben ik in Arnhem naar de Eusebiuskerk geweest en daar mocht ik voor het eerst uitproberen hoe het was om klokken te bespelen. Met die ervaring op zak wist ik het zeker: ik wilde beiaardier worden."
En het bleef niet bij een wensdroom. Na de middelbare school volgde Robert de MBO opleiding pianotechniek, omdat hij niet rechtstreeks op de HBO opleiding van beiaardier terecht kon. De opleiding pianotechniek deed hij in twee jaar in plaats van drie jaar en sloot hij cum laude af. Daarna kon hij dan eindelijk aan de studie van beiaardier beginnen.

Doorzetten

"De eerste twee jaar heb ik de studie bij de Beiaardschool in Amersfoort gevolgd, daarna kon ik mijn studie vervolgen bij de internationaal bekende Beiaardschool in Mechelen (België). Niet naast de deur, maar het was een kans die ik kreeg en die heb ik met beide handen aangegrepen."
Behalve zijn afstudeerscriptie, die ging over hoe je het beste het geluid van de klokken kunt opnemen, was er ook een examen dat uit verschillende onderdelen bestond. Het spelen van een aantal stukken uit verschillende periodes en het spelen van een verplicht werk. Daarnaast moest Robert een arrangement maken van een bestaand stuk en een eigen compositie schrijven. Alle examenonderdelen rondde Robert met succes af, ook het schrijven van een eigen compositie.

> **"Mijn gehoor is heel goed ontwikkeld en ik hoor dan ook snel bij mezelf of bij anderen als er een foute noot wordt gespeeld."**

"Dat heb ik tot nu toe nog niet veel gedaan, maar het is wel iets dat ik meer wil gaan doen. Je moet hiervoor wel echt in een flow komen en ik moet er vooral tijd voor gaan maken. Voorlopig is dat nog iets voor de toekomst."

Inmiddels heeft Robert al op diverse plekken concerten gegeven, onlangs nog in Cuijk, Venlo en Nijmegen. "Elke beiaard is anders, dat maakt het ook zo mooi. Ik houd ervan om een heel divers programma te spelen. Het is ook leuk als je verzoekjes krijgt en dat je daar de bezoekers van het concert later nog over hoort praten. Ik speel net zo gemakkelijk iets van Schubert als iets van Coldplay. Als ik een arrangement maak van een stuk dan blijf ik wel zo dicht mogelijk bij het origineel."

Roberts leven bestaat voor een groot deel uit muziek. Luisteren en spelen. "Omdat ik blind ben moet ik alles uit mijn hoofd doen. En dan helpt het om heel veel naar muziek te luisteren. Mijn gehoor is heel goed ontwikkeld en ik hoor dan ook snel bij mezelf of bij anderen als er een foute noot wordt gespeeld."
Als beiaardier heeft Robert geen dagtaak aan het bespelen van beiaarden, maar zijn dagen zijn behoorlijk goed gevuld. "Ik werk als pianostemmer in een pianowinkel in Veenendaal. Daar onderhoud ik de piano's die er staan. En daarnaast heb ik enorm veel hobby's. Ik houd van gamen en van wandelen. Ik spreek graag af met mensen en ik ben gek op alles wat met vervoer te maken heeft. Boten, vliegtuigen, auto's, het heeft allemaal mijn interesse. Maar dan niet de elektrische auto's. Die hebben geen geluid, wat ik trouwens ook gevaarlijk vind, want je kunt ze niet horen aankomen."

Eigen toren

Zijn er nog dromen voor de toekomst? Ja, die heeft Robert wel. "Ik zou het liefst zo vaak mogelijk mensen mee willen nemen naar een carillon. En dat je dan uit kunt leggen hoe het allemaal werkt. Iedereen kent wel het geluid van klokken, maar het gaat veel meer leven als je ziet en ervaart hoe een beiaard bespeeld wordt. Dat vergroot ook de aandacht en waardering voor beiaardiers." ■

De geschiedenis van de kerk horen en voelen.

In de grafkelder van de Prinsenkapel liggen enkele leden van het Huis van Nassau. 'De kapel ligt op een verhoging met een smalle ingang. De rolstoel van Genie kan er niet door. De kapel is Rijkserfgoed. Er mag niets aan worden verbouwd.'
Genie is blij met gids Thel: 'Zeer deskundig met een duidelijke uitleg. Een fijne verteller.' Hij heeft nog wel een tip: 'Een overzichtsbord met de geschiedenis van de Nassau's'. Thel kan hem melden dat daar al aan wordt gewerkt. ■

Met hulp van de KSBS heeft de stichting Denkend aan Tsjaad in het stadje Am Timan de opzet kunnen steunen van een braille-schooltje plus internaat. Zestien blinde leerlingen hebben in een reguliere basisschool de beschikking over twee klaslokalen en twee onderwijzers. "De lessen zijn vrolijk en lawaaierig, maar toch ook gedisciplineerd."

'Hartverwarmend om te zien dat ze echt in de groep zijn opgenomen'

door John van Enckevort

Wie ben je?
Mijn naam is Dorrit van Dalen en ik ben voorzitter van de stichting Denkend aan Tsjaad. Al sinds 1992 kom ik in Tsjaad, het land en nog meer de mensen heb ik in mijn hart gesloten. Om iets voor ze terug te doen, hebben we deze stichting opgericht. We richten ons daarbij op mensenrechten, water en landbouw, en onderwijs.

Denkend aan Tsjaad. Dat doen we in Nederland weinig.
Tsjaad is inderdaad erg onbekend. Het is een voormalige Franse kolonie, 31 keer zo groot als Nederland en een van de allerarmste landen ter wereld. Onze stichting is met name actief in de provincie Guéra. Omdat door droogte dit jaar de oogst grotendeels is mislukt, is de armoede er momenteel nóg schrijnender.

Kun je iets vertellen over jullie project Braille-onderwijs?
Door lepra en slechte hygiënische omstandigheden komt blindheid veel voor. Tegelijkertijd biedt de overheid deze kinderen geen onderwijs aan. In Am Timan, provincie Salamat, bestaat sinds 2022 een afdeling voor braille-onderwijs op een reguliere lagere school. Dat is te danken aan onderwijzer Moussa Souleymane, die zelf blind is. Geholpen door het enthousiasme en de inzet van schooldirecteur Hassan Zaïd krijgen er momenteel zestien blinde leerlingen les.

Hoe doen die kinderen het?
Heel goed. Er wordt veel lesmateriaal met een braille-typemachine gekopieerd, en met twee onderwijzers op zestien leerlingen is er ruim persoonlijke aandacht. Nog belangrijker: ik zie dat ze blij zijn. Zo kon ik een stil meisje, dat eerst nogal ongelukkig leek, afgelopen jaar met een stralende lach op de foto zetten.

Ze worden op school dus goed opgevangen?
Ja, het is geen apart groepje. Over en weer ontstaan vriendschappen, ze horen er gewoon bij. Natuurlijk kunnen ze niet meedoen als er in een pauze wordt gevoetbald. Maar ook dan zijn er altijd wel een paar voetballertjes die tussendoor even bij ze komen buurten.

Bij de school hoort ook een internaat.
Zes blinde leerlingen wonen te ver weg om dagelijks op en neer te kunnen. Voor hen is een eenvoudig huis beschikbaar gesteld, waar ze onder de hoede zijn van een huismoeder die voor hen wast, kookt en moedert. Met de recente financiële hulp van de KSBS kunnen we dit school- en internaatproject op dezelfde manier blijven voortzetten.

Hebben de blinde leerlingen na hun schoolopleiding kans op een baan?
Banen zoals we ze hier kennen, zijn er in Tsjaad vrijwel niet. Je moet eerder denken aan rollen of taken binnen particuliere initiatieven, of vanuit een moskee. Bijvoorbeeld als secretaris van een moestuinvereniging, of boekhouder van een spaarclub. Er is zo weinig scholing in Tsjaad dat iemand die in braille de administratie kan doen al een enorme hulp is. ■

De kinderen horen er gewoon bij.

Kim van Iersel, Wim Pierik & Frank Ter Beek schrijven beurtelings deze column.
Wim Pierik (1963) is getrouwd met Hermine en woont in Grave.

Blindganger

Rolmodel

Vol verwachting zit ik in een 6-persoons coupé van de nachttrein naar Oostenrijk. Het is midden jaren tachtig, dus ik ben begin 20, en ga voor het eerst zonder ouders of familie op vakantie naar het buitenland. In de coupé zitten twee blinde echtparen. Ze zijn waarschijnlijk ongeveer twee keer zo oud als ik. We gaan met een groep blinde en slechtziende mensen wandelen in de bergen, onder leiding van een slechtziende reisleider en enkele goedziende begeleiders.

Aan het einde van de avond nemen Ben en Herman het initiatief om onze coupé om te bouwen voor de nacht. Ik ga mijn tandenpoetsen en me voorbereiden op de nacht. Bij terugkomst zijn er zes slaapplaatsen ontstaan - drie boven elkaar aan beide zijden van ons verblijf. Er ligt ook iets van een dekentje klaar.
Ik ben zeer onder de indruk dat twee blinde mannen, misschien met wat assistentie van hun vrouwen, dit eventjes gefikst hebben. Ze hebben geen beroep hoeven te doen op de begeleiding.

Tijdens de wandelingen in de heerlijke berglucht doet Herman mij vaker versteld staan. Er is eigenlijk vrij weinig begeleiding. Maar op de niet al te moeilijke wegen en paden loopt Herman heel makkelijk achter een groepje met een ziende begeleider aan. Doet ie dat zonder stok? Ik hoor hem niet tikken... Ikzelf doe dit nu ook vrij vaak en redelijk gemakkelijk. Maar die souplesse van Herman heb ik niet. Hij vertelde in die vakantie zelfs dat hij op de tandem springt, terwijl deze rijdt!

Buiten de wandelingen om is de groep ook actief. Er worden spelletjes gedaan en als broekie word ik ook uitgenodigd. 's Avonds wordt er muziek gemaakt, waar ik vooral welkom ben als toehoorder. Ik geniet van het gitaarspel en de zang van Rinus en Laurette. Het spreekwoord: "Het leven is een feest, maar je moet zelf de slingers ophangen", ken ik dan nog niet. Maar ik ervaar het wel.

Op een of andere manier denk ik de laatste tijd vaak terug aan deze eerste buitenlandse vakantie. En de bijzondere rolmodellen die ik toen ontmoet heb. Ik ben ze nog steeds dankbaar.

Ik probeer zelf ook wel eens zo'n rolmodel te zijn. Vaak in workshops voor jongeren in Grave. Bijv. over het gebruik van echowaarneming, over uit eten gaan en zo meer.
Ik hoop dat één van deze jongeren in zijn of haar latere leeftijd ook nog eens denkt: o ja, daar heeft Wim het toen over gehad. Laat ik het zo ook eens proberen. ■

September 2025-augustus 2026

In De Stem van Grave lichten we elke editie een paar projecten uit, die (mede) dankzij steun van de KSBS tot stand zijn gekomen. Maar de KSBS steunt nog veel meer projecten dan de enkele die in dit blad vermeld worden. Zo aan het eind van het jaar delen we graag welke projecten in het afgelopen jaar financiële steun van de KSBS hebben ontvangen. Het uitgebreide overzicht laat zien hoeveel we hebben kunnen bereiken met uw steun!

door Jenneke van Dongen

Projecten 25/26

Visio Internationaal Ghana, Christelijke Blindenbibliotheek CBB: aangepaste lectuur, Suriname, Mission Aviation Fellowship

Projecten in Nederland

Op het gebied van sport en beweging waren er bijdragen voor:

- Goalball Zwolle en goalball Only Friends uit Eindhoven voor een goalballtoernooi en de opzet van een nieuwe club.
- Showdownvereniging Bon-Bini voor het showdowntoernooi.
- Sailwise voor een kennismaking met zeilen.
- VIGETA voor de organisatie van twee tandemtochten.
- Blind Baseball Nederland om hun deelname aan het WK mogelijk te maken.
- Nationaal Fonds voor de Sport: Fonds Talenten om topsporters met een visuele beperking net een extra steuntje in de rug te geven.

Camino Anders Bekeken:
Zonder (goed) te kunnen zien, maar met blindelings vertrouwen, een pelgrimstocht van 200 km maken naar Santiago de Compostela in Spanje, samen met goedziende buddy's. Zonder bekendheid met de ander, een fysieke uitdaging, in weer en wind, toch met open vizier op pad gaan zonder angst, oordeel of verwachting. Twaalf wandelaars deden dit en maakten herinneringen, die ze hun leven lang niet meer vergeten.

Stichting Beringe Buiten:
Beringe Buiten kreeg een bijdrage voor een pannaveld. Bij deze stichting staat een open en inclusief ontmoetingspark centraal. Door de nodige aanpassingen te doen aan een pannaveld, is deze ook te gebruiken voor mensen met een visuele beperking.

Op het gebied van Kunst en cultuur waren er bijdragen voor:

- Kubes voor een beeldhouwweekend en een culturele reis.
- Vier het Leven voor de extra begeleiding die nodig is bij theatervoorstellingen.
- ADOA Cure Foundation voor een lotgenotendag.
- Stichting Veine voor een goede toegankelijkheid van de VeineDagen.
- MuZIEum voor een betere toegankelijkheid via gerichte audio(descriptie).

Komt Het Zien! voor hun begeleiding van theatervoorstellingen. Deze bestaat uit een meet and greet voorafgaand aan een voorstelling, zodat de bezoekers met een visuele beperking kennis kunnen maken met de stemmen van de acteurs. Tijdens een voorstelling wordt door middel van audiodescriptie veel extra informatie gegeven via een koptelefoon.

Verder werden bijdragen verleend aan:
Stichting Verbeelding Werkt
Verbeelding Werkt ontwikkelt en maakt projecten die mensen dichter bij elkaar brengen. Zij kregen een bijdrage voor het project Binnenbeeld. Dit project onderzoekt niet hoe het is om blind te zijn, maar hoe werkelijkheid en begrip ontstaan wanneer het zicht niet het dominante zintuig is. Het laat zien hoe blinde en slechtziende mensen via tast, geluid en ruimte een innerlijk beeld van de wereld opbouwen.

En aan:
- Het Limburgs Oog voor allerlei activiteiten.
- Cloveniersgilde Grave voor een toegankelijk spel.
- Oogvereniging Religie voor een religie midweek.
- Oogvereniging voor een geleidehonden-weekend.
- De Bijbelvereniging voor een speciale grootletter-editie van de Bijbel-scheurkalender.
- Landschap van verandering voor de documentaire Toverkijkers.
- Kan Koen Media voor de documentaire Rewired.

Projecten in het buitenland

Stichting Denkend aan Tsjaad. Elders in deze Stem leest u meer over deze stichting en het werk dat zij in Tsjaad doen.

Christelijke Blindenbibliotheek CBB: aangepaste lectuur, Suriname
In Suriname ontbreekt het blinde en slechtziende kinderen aan veel. Er is een groot tekort aan lesmateriaal in braille. Hierdoor kunnen blinde leerlingen niet goed meedoen in het onderwijs. Logischerwijs raken ze daardoor op achterstand, en dat is schrijnend. De Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden (CBB) in Ermelo biedt de helpende hand door audioboeken te maken en lesboeken om te zetten in braille.

Mission Aviation Fellowship
MAF verzorgt de vluchten ten behoeve van oogzorg in Zuid-Soedan. Hierdoor kunnen vijfdaagse oogzorgkampen opgezet worden op diverse plekken. Vanuit de kampen voeren chirurgische teams screening, behandeling en verwijzingstrajecten uit.

Stichting Lalibela: Ethiopië
Deze stichting verleent langdurige financiële steun aan blinde en gehandicapte personen in Ethiopië. Tevens steunen zij begaafde studenten uit gezinnen met een laag inkomen in Lalibela en plattelandsdorpen, waardoor zij in staat worden gesteld een universitaire opleiding of een beroepsopleiding af te ronden. Op hun website staat dit mooie verhaal: Ehitnat rondde op het TVET (vergelijkbaar met ons ROC) haar opleiding in de IT af. En Anbesaw voltooide zijn rechten-studie aan de universiteit van Woldiya. De vooruitzichten op een baan zijn – ondanks de voortdurende oorlogsdreiging in Lalibela – voor beiden zeer gunstig.
Hun succes is mede te danken aan de financiële steun van Stichting Frangipani en de Katholieke Stichting voor Blinden en Slechthorenden.

Visio Internationaal Ghana
De KSBS heeft jarenlang een bijdrage gegeven voor een programma van Visio International in Ghana. Doel van het programma was dat kinderen met een visuele beperking zich zowel thuis, op school als in de gemeenschap kunnen ontwikkelen, zodat zij hun doelen kunnen bereiken en een zo onafhankelijk mogelijk leven kunnen leiden. Coördinator Jeremiah vertelde hierover: "Op de eerste plaats hebben we een zorgvuldig medisch onderzoek met goede doorverwijzingen op touw gezet. En kinderen met een visuele beperking hebben nu meer toegang tot school en worden daar, mede dankzij onze trainingen aan leraren, ook goed begeleid. Hiermee geven we deze kinderen een echte kans om hun volledige potentie te benutten. Tot slot zorgen we ook voor hulp aan hun ouders. Financiële hulp en trainingen die hen leren hoe ze het beste hun kinderen kunnen ondersteunen bij hun ontwikkeling."

Eye Care Foundation
Deze stichting is actief in Laos en richt zich op het bestrijden van vermijdbare blindheid en slechtziendheid. Dat doen ze onder meer door oogcontroles op scholen om vroegtijdig oog-afwijkingen en aandoeningen te diagnosticeren. En door kinderen die slechtziend blijken te zijn een passende bril te geven of door te verwijzen voor een medische behandeling.

Ook werden er bijdragen verleend aan:
- De Morgenster voor de aanschaf van brailleleesregels.
- De SeeYou Foundation voor oogzorg in Rwanda en in Indonesië. ■

Portret van een leerling

Katie Linssen
(13 jaar)
Brugklas Visio
Onderwijs Grave

‘Gewoon weer opstaan en opnieuw proberen’

door John van Enckevort | foto John Smits

Waarom heb je voor speciaal onderwijs gekozen?
In mijn geboortedorp Nuth in Zuid-Limburg had ik op basisschool De Bolster als enige een visuele beperking. Met hulp van een Visio-begeleider ging dat prima. Toch vond ik het niet fijn dat ik altijd de uitzondering was. Ik wilde graag naar een school waar de kinderen mij vanuit hun eigen situatie konden snappen. Zodat je er ook samen over kunt praten.

Hoeveel zie je nog?
Bij mij werd al heel jong een hersentumor ontdekt. Die drukt op de oogzenuw, waardoor ik nu nog ongeveer 2 procent zie. Het betekent dat ik driemaandelijks onder de scan moet om te zien wat de tumor doet. Dat is altijd erg spannend. De laatste drie keer was het stabiel, daardoor mocht ik stoppen met de chemo.

Hoe kom je elke schooldag naar Grave?
Met een taxibusje. Dat duurt anderhalf uur, los van de kans op file bij Cuijk. Twee nachten per week slaap ik op het Visio Kind- en Jeugdcentrum in Grave, zodat ik maar drie keer op en neer hoef. Dat mag ik zolang ik in dat centrum iets kan leren, zoals omgaan met hulpmiddelen en leren om vragen te stellen.

Nu je op het voortgezet onderwijs zit, moet je ook huiswerk maken. Gaat dat je goed af?
Dat viel in het begin mee, maar sinds de herfstvakantie krijgen we van meer vakken huiswerk. Opgeteld met de uren in de taxi zijn mijn dagen dus best druk. Weinig kunnen zien is sowieso al vermoeiend, daardoor heb ik niet altijd puf om bijvoorbeeld tijdens de terugreis mijn opdrachten te maken.

Welke vakken vind je leuk op school?
Als eerste zwemmen, geweldig dat hier op school een eigen zwembad is. Diploma A, B en C heb ik al, dit schooljaar ga ik vooral een betere zwemtechniek leren. Daarnaast vind ik handenarbeid erg leuk, net als Spaans. En natuurlijk Engels, wat me goed ligt omdat mijn opa en mijn moeder Brits zijn.

Voor de foto klauterde je onverschrokken in de klimtoren en ging je met flinke snelheid verspringen. Terwijl je zo weinig ziet.
Bang langs de kant blijven zitten is niet mijn stijl. Als iemand bijvoorbeeld roept dat snowboarden heel erg leuk is, wil ik dat zelf ontdekken. En ja, je valt natuurlijk een paar keer. Dan moet je gewoon weer opstaan en het opnieuw proberen.

Wat doe je in je vrije tijd?
In Beek doe ik aan Blind Baseball bij HSV Cheetahs. Met een blinddoek om – zodat iedereen niks ziet – gooi ik een bal op die ik vervolgens met mijn honkbalknuppel probeer te raken.

Lukt dat, dan ga ik over de honken lopen. Op de honken wordt geluid gemaakt waar ik me op kan oriënteren. Verder speel ik theater, bij Pitboel in Sittard. Omdat ik niet goed zie, leun ik automatisch meer op mijn gehoor. Daardoor kan ik de teksten gemakkelijker onthouden dan de rest. ■

De KSBS steunt projecten voor blinde en slechtziende mensen.
Help mee. Scan voor een eenmalige donatie.

Colofon

De Stem van Grave verschijnt vier keer per jaar en wordt uitgegeven door de Katholieke Stichting voor Blinden en Slechtzienden (KSBS), Grave. | ISSN 1383-0260

Eindredactie Jenneke van Dongen, destemvangrave@ksbs.nl, T 06 39 41 36 83
Redactie Barbara van Gelder, Anna Marton, Wim Pierik, Suzanne Sparidans
Redactionele medewerking
Jenneke van Dongen, John van Enckevort, Corné Verschuren, Thea Westerbeek
Correcties Jac Lemaire
Vormgeving Weijsters & Kooij vormgevers
Druk Weemen, Haps

Donateursadministratie
Jan van Cuykdijk 1, 5361 HM Grave
T 06 39 41 36 83, donateurs@ksbs.nl
Bank NL91 INGB 0001 1122 33
Wij verzoeken u adreswijzigingen schriftelijk of via mail door te geven.

Gesproken vorm
De Stem van Grave verschijnt ook op daisy voor mensen met een leeshandicap.

Streamen of downloaden
Abonnees kunnen zich hiervoor aanmelden bij de CBB via: klantenservice@cbb.nl, T (0341) 56 54 77.
Nog geen abonnee?
Meld je dan aan via info@ksbs.nl.

KSBS
De KSBS verleent financiële ondersteuning aan projecten en activiteiten in Nederland en ontwikkelingslanden. De KSBS zet daartoe giften en legaten van mensen in die het werk van de KSBS en De Stem van Grave ondersteunen. Giften zijn binnen bepaalde grenzen deels fiscaal aftrekbaar. Schenkingen van vijf jaar via een schriftelijke overeenkomst zijn geheel aftrekbaar. Zie www.ksbs.nl voor meer informatie.

Adressen revalidatie & advies

Koninklijke Visio, expertisecentrum voor blinde en slechtziende mensen heeft vestigingen in het hele land. Kinderen en volwassenen kunnen hier terecht voor advies, revalidatie en voorlichting over hulpverleningsmogelijkheden.

Locaties Visio in Zuid-Nederland:
Breda T 088 585 87 00
Heerbaan 14-4, 4817 NL
Eindhoven T 088 585 88 80
Dr. Holtroplaan 15-39, 5652 XR
Goes T 088 585 95 00
Stationspark 2, 4462 DZ
Nijmegen T 088 585 89 40
Javastraat 104, 6524 MJ
Sittard T 088 585 88 00
Arendstraat 1A, 6135 KT
Vught T 088 585 88 80
Vlasmeersestraat 99, 5261 TB

Elke locatie heeft een ruimte waarin hulpmiddelen voor blinde en slechtziende mensen te zien en uit te proberen zijn.

Kijk voor alle vestigingen en voor scholen en woon- en dagvoorzieningen van Koninklijke Visio op **www.visio.org.**

Visio